

Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 21.5.2024 KELLO 10.30
HE 34/2024 vp laeiksi Metsähallituksen erävalvonnasta annnetun lain,
metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 99 ja 108 §:n muuttamisesta.

Täysistunto on lähetekeskustelussa lähettänyt esityksen maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Esityksen yksityiskohtien asianmukaisuuden ja toimivuuden arviointi kuuluu siten lähinnä maa- ja metsätalousvaliokunnalle ja perustuslakivaliokunnan tehtävänä lähinnä on lausua tehtyjen ehdotusten perustuslainmukaisuudesta ja suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin.

Esityksen alkusivun mukaan esityksen yleistavoitteena on tehostaa Metsähallituksen erävalvontaa ja erityisesti metsästys- ja kalastuslainsäädännön noudattamista. Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin lisättäisiin säännökset erätarkastajan käskyvallasta ja esitutkinnan turvaamiseen liittyvistä toimivaltuuksista, minkä lisäksi erätarkastajaan kohdistuva niskoittelu säädettäisiin rangaistavaksi. Metsästyslain ja kalastuslain sääntelyä puolestaan muutettaisiin niin, että valvontaviranomaisella olisi nykyistä laajemmat oikeudet tarkastaa, että henkilön saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Esityksen perusteluihin sisältyy suppea (vajaat kolme sivua) jakso, jossa käsitellään ehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä. Jaksossa kuvaillaan yleisesti kysymyksiä, joita tämänkaltaisen esityksen saattaisi nostaa esille. Jakso ei mielestäni anna tässä aiheita mihinkään merkittäviin yleisiin kommentteihin. - Säädetäessä vuoden 2005 valtiopäivillä nykyistä lakia Metsähallituksen erävalvonnasta perustuslakivaliokunta antoi esityksestä lausunnon (pevl 46/05vp; HE 147/05 vp). Verraten suppeassa lausunnossa kiinnitettiin huomiota mm. sääntelyn joissain kohdissa liialliseen väljyyteen.

Mittasuhteista ja sääntelyn kohteena olevasta tilanteesta voidaan ehkä vielä mainita, että nyt käsiteltävänä olevan esityksen (s.7) mukaan erätarkastajia on tällä hetkellä yhteensä 13 ja yhden erätarkastajan valvonta-alueen koko on noin miljoona hehtaaria. Samassa kohdassa myös todetaan, että valvonta-alueet ovat laajoja ja syrjäisiä, mistä johtuen niiden käytön valvonta on hankalaa.

Esityksessä on ehdotettujen lainmuutosten tavoitteet ja sisältö nähdäkseni kuvattu varsin huolellisesti. Kun kysymys on muutoksista, jotka merkitsevät rajoituksia ihmisten (metsästäjien, kalastajien) perusoikeuksien suojaan, joudutaan muutosten sisällön lisäksi tietysti arvioimaan myös sitä, onko ko. muutoksiin asiallista tarvetta, vaatiiko ts. erävalvonnan toteuttaminen käytettävissä olevien resurssien puitteissa mahdollisimman asianmukaisella tavalla tietynlaisten perusoikeuksia rajoittavien valtuuksien osoittamista erävalvontaa suorittaville henkilöille. Tällaisten muutostarpeiden ja niiden painavuuden arviointiin minulla ei ole riittäviä asiallisia edellytyksiä. Tämä toisaaalta tietysti samalla merkitsee sitä, että minulla ei ole riittäviä asiallisia edellytyksiä kyseenalaistaa niitä muutosten tarvetta koskevia näkemyksiä, jotka ovat pohjana hallituksen esittämille muutosehdotuksille.

Lakiehdotuksiin sisältyy lukuisia yksityiskohtia, joissa valvontaa suorittavan henkilön valtuuksia lisätään mahdollisesti perusoikeuden lisärajoitusta merkitsevällä tavalla ja samalla kuitenkin eri tavoin pyritään huolehtimaan siitä, että perusoikeuksien lisärajoitusta merkitsevä muutoksen vaikutus pysyy tilanteen sallimissa puitteissa rajoitettuna. Näissä valtuuksia ja niiden vaikutusten rajoituksia koskevissa säännöksissä on epäilemättä liukumavaraa. Minusta valtuuksia ja niiden vaikutusten rajoittamista koskevat normikohdat ovat ehdotuksissa kuitenkin sillä tavoin toisiinsa sopivasti mitoitettuja, että liikkumavara, jos sellaisesta halutaan puhua ja sitä käyttää, on enemmänkin mietintövaliokunnan eikä perustuslainmukaisuutta valvovan perustuslakivaliokunnan asia.

Nähdäkseni ainoa yksittäinen kohta lakiehdotuksissa, joka voisi ansaita myös perustuslakivaliokunnan huomiota, on Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin uutena säännöksenä ehdotettu 4 a §, joka koskee erätarkastajan käskyvaltaa. En puhu säännöksen aiheellisuudesta tai sen toimivuudesta käytännössä, vaan siitä, onko säännös, johon sanktiona liittyy sakkorangaistuksen mahdollisuus (19 a §) riittävän

selvä. Voidaan ehkä ajatella niin, että 4 a §:ssä tarkoitettu valtuus antaa kieltoja ei käytännössä hevin aiheuta epäselvyyttä. Sen sijaan jää mielestäni liian avoimeksi, mitä kaikkea voisi sisältää säännöksessä keskeinen toimivalta ”antaa jokaista velvoittavia erävalvontatehtävän toteuttamiseksi tarpeellisia käskyjä.” Säännöksen perusteluissa esityksessä todetaan (s.11);

”Käskyjen ja kieltojen luonne määräytyy yksittäisen tilanteen ja erävalvontatehtävän mukaan, minkä vuoksi yksittäisten tilanteiden erittely ei ole mahdollista säännösten tasolla. Käskyjen ja kieltojen antaminen on välttämätöntä esimerkiksi rikospaikan sotkemisen ja todisteiden hävittämisen estämiseksi. Käskyjen ja kieltojen noudattamisen tehostamiseksi niiden laiminlyönti säädettäisiin rangaistavaksi.”

En tiedä, onko yksittäisten soveltamistilanteiden tarkempi osoittaminen jo säännöksessä todella mahdotonta. Jos se ei ole mahdollista, pitäisi ainakin säännöksen perusteluissa - siis säätämisasiakirjoissa - selvemmin osoittaa, mitä kaikkea tämä käskemisvalta voi sisältää. Nyt tarjottu esimerkkitalanne - rikospaikan sotkemisen ja todisteiden hävittämisen estäminen – viestittää ehkä turhan ahdasta kuvaa käskemisvallan ulottuvuuksista. Luulen, että on sekä käskyvallan käyttäjän että käskyvallan käytön kohteeksi joutuneen intressissä tietää, mitä kaikkea tämän käskemisvallan piiriin voi kuulua. Luullakseni on myös yleisen edun mukaista, että käskyvallan käyttäjällä ja käskyvallan käytön kohteeksi joutuneella on suhteellisen yhteneväinen käsitys tämän käskemisvallan ulottuvuuksista. Joka tapauksessa asiassa on huolehdittava siitä, että rangaistusvastuulla sanktioitu säännös on riittävän selvä.

- - - - -